

Datum van
inontvangstneming

:

11/08/2020

Zaak C-300/20

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

7 juli 2020

Verwijzende rechter:

Bundesverwaltungsgericht (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

4 mei 2020

Verzoeker en verzoeker tot Revision:

Bund Naturschutz in Bayern e. V.

Verweerder en verweerder in Revision

Landkreis Rosenheim

Deelnemers aan de procedure:

Landesadvocatuur Bayern en de Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht (vertegenwoordiger van het belang van de Bondsrepubliek bij het Bundesverwaltungsgericht)

Voorwerp van het hoofdgeding

Ontvankelijkheid en gegrondheid van het door een milieuvereniging ingediende verzoek om geldigheidstoetsing van een nationaal besluit inzake een beschermd landschapsgebied

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU over de vraag of volgens het Unierecht een strategische milieubeoordeling of ten minste een beslissing van de lidstaat over de uitvoering van een dergelijke beoordeling is

vereist alvorens een natuurbeschermingsbesluit inzake een beschermd landschapsgebied wordt vastgesteld

Prejudiciële vragen

- 1) Moet artikel 3, lid 2, onder a), van richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (PB 2001, L 197, blz. 30) aldus worden uitgelegd dat reeds dan een kader wordt gevormd voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij richtlijn 2011/92/EU (MEB-richtlijn) genoemde projecten, wanneer een besluit ter bescherming van natuur en landschap voorziet in algemene verbodsbepalingen met vrijstellingsmogelijkheid en vergunningsvereisten die niet specifiek in verband staan met de in de bijlagen bij de MEB-richtlijn genoemde projecten?
- 2) Moet artikel 3, lid 2, onder a), van richtlijn 2001/42/EG aldus worden uitgelegd dat sprake is van plannen en programma's die voor de sectoren landbouw, bosbouw, bodemgebruik etc. zijn voorbereid, wanneer met deze plannen en programma's wordt beoogd specifiek voor één of meer van deze sectoren een referentiekader te vormen? Of volstaat het dat wordt voorzien in algemene verbodsbepalingen en vergunningsvereisten ter bescherming van natuur en landschap die in het kader van vergunningsprocedures voor een groot aantal projecten en toepassingen moeten worden gecontroleerd en die indirecte („reflexmatige”) gevolgen voor één of meer van deze sectoren kunnen hebben?
- 3) Moet artikel 3, lid 4, van richtlijn 2001/42/EG aldus worden uitgelegd dat een kader wordt gevormd voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor projecten, wanneer een ter bescherming van natuur en landschap vastgesteld besluit voor een groot aantal abstract omschreven projecten en maatregelen in het beschermde gebied voorziet in algemene verbodsbepalingen en vergunningsvereisten, maar op het tijdstip van vaststelling van dat besluit geen concrete projecten voorzienbaar zijn en deze evenmin zijn gepland, waardoor een specifiek verband met concrete projecten ontbreekt?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (hierna: „SMB-richtlijn”), in het bijzonder de overwegingen 10 en 11 en artikel 3 ervan

Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en

particuliere projecten (PB 2012, L 26, blz. 1; hierna: „MEB-richtlijn”), in het bijzonder de bijlagen I en II erbij

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Verwaltungsgerichtsordnung (Duits wetboek bestuursprocesrecht; hierna: „VwGO”), § 47

Gesetz über ergänzende Vorschriften zu Rechtsbehelfen in Umweltangelegenheiten nach der EG-Richtlinie 2003/35/EG (Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz) (Duitse wet houdende aanvullende bepalingen inzake de beroepsmogelijkheden in milieuaangelegenheden overeenkomstig richtlijn 2003/35/EG; hierna: „UmwRG”), §§ 1 en 2

Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (Duitse wet inzake de milieueffectbeoordeling; hierna: „UVPG”), §§ 2 en 35

Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege (Bundesnaturschutzgesetz) (Duitse wet betreffende natuurbescherming en landschapszorg; hierna: „BNatSchG”), §§ 20 en 26

Bayerisches Gesetz über den Schutz der Natur, die Pflege der Landschaft und die Erholung in der freien Natur (Bayerisches Naturschutzgesetz) (wet op de natuurbescherming, de landschapszorg en de openluchtrecreatie van de deelstaat Beieren; hierna: „BayNatSchG”), artikelen 12, 18 en 51

Verordnung des Landkreises Rosenheim über das Landschaftsschutzgebiet „Inntal Süd” (besluit van het bestuursdistrict Rosenheim inzake het beschermde landschapsgebied „Inntal Süd”) van 10 april 2013 (hierna: „LSG-besluit”), §§ 1, 3, 4, 5 en 7

Korte weergave van de feiten en van de procedure

- 1 De vragen zijn gerezen in een geschil tussen een bij het UmwRG erkende milieuvereniging (verzoekende partij) en de Landkreis Rosenheim (bestuursdistrict Rosenheim, Duitsland) (verwerende partij) over de rechtsgeldigheid van een besluit inzake een beschermd landschapsgebied.
- 2 Verweerder heeft het LSG-besluit vastgesteld dat op 27 april 2013 in werking is getreden. Hij heeft verzoeker betrokken bij de procedure tot vaststelling van dit besluit, maar geen strategische milieubeoordeling en evenmin een aan een dergelijke beoordeling voorafgaande controle uitgevoerd.
- 3 Bij het LSG-besluit is een gebied van ongeveer 4 021 hectare als beschermd aangewezen. In het beschermde landschapsgebied zijn alle handelingen verboden waardoor het karakter van het gebied verandert of die indruisen tegen het beoogde beschermingsdoel.

- 4 Verzoeker is tegen het LSG-besluit opgekomen met een verzoek om geldigheidstoetsing. Dit verzoek is niet-ontvankelijk verklaard door de bestuursrechter in eerste aanleg. Thans moet het Bundesverwaltungsgericht (hoogste federale bestuursrechter, Duitsland) uitspraak doen op het daartegen ingestelde beroep tot Revision.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

Relevantie van de prejudiciële vragen voor de beslechting van het hoofdgeding

- 5 Op grond van het nationale recht is het door verzoeker ingestelde beroep tot Revision niet-ontvankelijk. Volgens de VwGO is verzoeker niet bevoegd om een geldigheidstoetsing aan te vragen, aangezien hij niet kan aantonen dat hij in zijn rechten is geschaad. Overeenkomstig het UmwRG is een geldigheidstoetsing van de milieunormen niet toegestaan, aangezien het LSG-besluit geen beslissing in de zin van het UmwRG is. Volgens nationaal recht is de vaststelling van het besluit immers niet onderworpen aan het vereiste van uitvoering van een strategische milieubeoordeling of een voorafgaande controle.
- 6 Het beroep van verzoeker kan [evenwel] slagen, afhankelijk van de antwoorden van het Hof op de gestelde vragen. De antwoorden op de eerste twee vragen moeten verduidelijken of de vaststelling van het LSG-besluit overeenkomstig artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn onderworpen was aan het vereiste van uitvoering van een strategische milieubeoordeling. In dat geval zou het ingestelde beroep ontvankelijk zijn op grond van het UmwRG. Indien overeenkomstig artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn vóór de vaststelling van het LSG-besluit een strategische milieubeoordeling had moeten zijn uitgevoerd, dan zou het door verzoeker ter zake ingestelde beroep tot Revision ook slagen. In dat geval zou de verwijzende rechter het LSG-besluit waarschijnlijk nietig moeten verklaren, aangezien bij de vaststelling ervan een verplichte procedurestap achterwege is gelaten.
- 7 De derde vraag, die betrekking heeft op artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn, is eveneens relevant voor de beslechting van het hoofdgeding. Indien het LSG-besluit een kader vormt voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor projecten in de zin van artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn, dan had verweerder het LSG-besluit volgens nationaal recht moeten onderwerpen aan een voorafgaande controle en bijgevolg aan een onderzoek per geval in de zin van artikel 3, lid 5, van de SMB-richtlijn. In dat geval zou een ingesteld beroep bij overeenkomstige toepassing van het UmwRG ontvankelijk zijn. Dit beroep zou bovendien ook gegrond zijn, voor zover uit de voorafgaande controle had moeten blijken dat een strategische milieubeoordeling had moeten zijn uitgevoerd. In dat geval zou het LSG-besluit ongeldig moeten worden verklaard.
- 8 De verwijzende rechter wijst erop dat de gestelde vragen van groot belang zijn, los van de hier aan de orde zijnde zaak. In de Bondsrepubliek Duitsland is het tot

dušver vaste praktijk geweest om aanwijzingen als beschermingszones, daaronder ook aanwijzingen als speciale beschermingszones overeenkomstig richtlijn 92/43/EEG, niet te onderwerpen aan een strategische milieubeoordeling en evenmin aan een desbetreffende voorafgaande controle. Dergelijke beoordelingen en controles zijn derhalve nooit uitgevoerd. Mocht uit de antwoorden van het Hof op de gestelde vragen blijken dat het Unierecht de verplichting oplegt om een strategische milieubeoordeling uit te voeren of dat ten minste volgens nationaal recht een voorafgaande controle verplicht is, dan zouden allicht tal van aanwijzingen als beschermingszones waartoe sinds het verstrijken van de omzettingstermijn van de SMB-richtlijn op 21 juli 2004 is besloten, procedurele gebreken vertonen. Volgens het nationale recht leiden dergelijke procedurele gebreken in beginsel tot de nietigheid van het voor de aanwijzing noodzakelijke besluit. De opvatting dat er sprake is van een verplichte strategische milieubeoordeling of voorafgaande controle zou in Duitsland bijgevolg kunnen resulteren in een aanzienlijke daling van het thans bereikte niveau van natuur- en landschapsbescherming [zie in dit verband de recente conclusie van advocaat-generaal Campos Sánchez-Bordona in de zaak A e.a. (Windturbines in Aalter en Nevele), C-24/19, EU:C:2020:143].

Eerste vraag

- 9 De verwijzende rechter betwijfelt of uit artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn de verplichting volgt om een strategische milieubeoordeling uit te voeren in het kader van de vaststelling van een besluit tot aanwijzing als beschermd landschapsgebied.
- 10 Volgens artikel 3, lid 1, van de SMB-richtlijn wordt een milieubeoordeling uitgevoerd overeenkomstig de artikelen 4 tot en met 9 van de SMB-richtlijn, voor de in artikel 3, leden 2 tot en met 4, van de SMB-richtlijn bedoelde plannen en programma's die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben. Volgens artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn wordt – onverminderd lid 3 – een milieubeoordeling gemaakt van alle plannen en programma's die voorbereid worden met betrekking tot landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij richtlijn 85/337/EEG – thans richtlijn 2011/92/EU (zie artikel 14, lid 2, van de MEB-richtlijn) – genoemde projecten.

Bestaan van een plan of programma in de zin van artikel 2, onder a), van de SMB-richtlijn

- 11 Op grond van de rechtspraak van het Hof [arresten van 11 september 2012, ██████████ ██████████ ██████████ e.a. (C-43/10, EU:C:2012:560, punten 94 en 95), en 27 oktober 2016, ██████████ e.a. (C-290/15, EU:C:2016:816, punt 52); zie ook arrest van 12 juni 2019, CFE (C-43/18,

EU:C:2019:483, punt 54, met verdere verwijzingen); voorts ook arrest van 22 maart 2012, *Inter-Environnement Bruxelles* e.a. (C-567/10, EU:C:2012:159, punt 41)], gaat de verwijzende rechter ervan uit dat het LSG-besluit moet worden aangemerkt als een plan of programma in de zin van artikel 2, onder a), van de SMB-richtlijn.

Kader voor de vergunning van projecten

- 12 Artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn stelt als voorwaarde dat het plan of programma het kader vormt voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij de MEB-richtlijn genoemde projecten. Volgens de rechtspraak van het Hof heeft het begrip „plannen en programma’s” betrekking op elke handeling die, door de vaststelling van regels en procedures, een groot pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben [arresten van 11 september 2012, ██████████ e.a. (C-43/10, EU:C:2012:560, punten 94 en 95); 27 oktober 2016, ██████████ e.a. (C-290/15, EU:C:2016:816, punt 52); 8 mei 2019, *Verdi Ambiente e Società (VAS) – Aps Onlus* e.a. (C-305/18, EU:C:2019:384, punt 50), en 12 juni 2019, *CFE* (C-43/18, EU:C:2019:483, punt 61)]. Volgens het arrest van 7 juni 2018, *Inter-Environnement Bruxelles* e.a. (C-671/16, EU:C:2018:403, punt 55), en het op dezelfde dag gewezen arrest in de zaak ██████████ e.a. (C-160/17, EU:C:2018:401, punt 55), moet het begrip „groot pakket van criteria en modaliteiten” op een kwalitatieve manier worden begrepen. Op die manier moet een halt worden toegeroepen aan mogelijke ontwijkingsstrategieën inzake de in de SMB-richtlijn neergelegde verplichtingen, die de vorm kunnen aannemen van een fragmentering van de maatregelen, waardoor aan de nuttige werking van deze richtlijn afbreuk wordt gedaan [zie voorts ook arrest van 8 mei 2019, *Verdi Ambiente e Società (VAS) – Aps Onlus* e.a. (C-305/18, EU:C:2019:384, punt 51)].
- 13 Voor de vaststelling of een plan of programma het kader vormt voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in de bijlagen I en II bij de MEB-richtlijn genoemde projecten, is het nodig dat de inhoud en de doelstelling van dat plan of programma worden onderzocht, waarbij rekening wordt gehouden met de omvang van de milieubeoordeling van de projecten, zoals deze in voornoemde richtlijn is vastgesteld [arrest van 17 juni 2010, *Terre wallonne en Inter-Environnement Wallonie* (C-105/09 en C-110/09, EU:C:2010:355, punt 45)].
- 14 In het licht van het bovenstaande betwijfelt de verwijzende rechter of het LSG-besluit een kader vormt in de zin van artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn.
- 15 Het is juist dat het besluit voor een groot aantal projecten en toepassingen voorziet in een aantal algemene verbodsbepalingen en vergunningsvereisten. Zo zijn overeenkomstig § 4 van het LSG-besluit alle handelingen in het beschermde

landschapsgebied verboden waardoor het karakter van het gebied verandert of die indruisen tegen het beoogde beschermingsdoel. Voor verschillende ingrepen die op grond van § 4 van het LSG-besluit zijn verboden, biedt § 5, leden 1 en 2, ervan de mogelijkheid om toelating te verkrijgen via een vergunning. Tot slot voorzien § 6 en § 7 van het LSG-besluit in uitzonderingen van de daarin vastgestelde beperkingen dan wel in mogelijke vrijstellingen.

- 16 Het is echter twijfelachtig of dit volstaat om te kunnen gewagen van een kader als bedoeld in de richtlijn. Volgens de systematiek van artikel 3 van de SMB-richtlijn beogen de voorwaarden dat een kader wordt gevormd voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in bijlagen I en II bij de MEB-richtlijn genoemde projecten, en dat zij vallen binnen één van de in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn genoemde sectoren, deze duidelijk af te bakenen van andere plannen en programma's, die onder artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn vallen. Een dergelijke afbakening is vereist, aangezien aan de regelingen andere rechtsgevolgen zijn verbonden. Voor plannen en programma's die onder artikel 3, lid 2, van de SMB-richtlijn vallen, moet altijd een strategische milieubeoordeling worden uitgevoerd. Voor plannen en programma's die daarentegen onder artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn vallen, is alleen dan een strategische milieubeoordeling vereist wanneer de lidstaten overeenkomstig artikel 3, lid 5, van de SMB-richtlijn hebben vastgesteld dat deze plannen en programma's aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben. Voor alle overige gevallen is geen milieubeoordeling vereist (zie in dit verband ook overweging 11 van de SMB-richtlijn).
- 17 De vastlegging van een kader voor de toekenning van toekomstige vergunningen, als bedoeld in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn, moet volgens de verwijzende rechter dan ook concreet en aantoonbaar zijn afgestemd op – dan wel specifiek verband houden met – de in bijlagen I en II bij de MEB-richtlijn genoemde projecten. De plannen en programma's moeten een referentie- of regelgevingskader vormen voor de toekomstige goedkeuring van projecten die volgens de Uniewetgever doorgaans aanzienlijke milieueffecten hebben en waarvan de milieubeoordeling precies daarom naar een hoger niveau moet worden getild. De afgifte van een vergunning voor een concreet project is dan ook ondergeschikt aan deze voorafgaande beoordeling [zie in dit verband de conclusie van advocaat-generaal Campos Sánchez-Bordona in de zaak A e.a. (Windturbines in Aalter en Nevele), C-24/19, EU:C:2020:143, punten 33, 35 en 74]. Het Hof heeft bijvoorbeeld reeds aangenomen dat sprake is van een dergelijk referentie- of regelgevingskader voor de toekenning van vergunningen voor projecten, wanneer het plan betrekking heeft op onder meer technische normen, exploitatievoorwaarden en geluidsnormen en aldus de op de betrokken sector toepasselijke voorwaarden bepaalt waaronder toekomstige concrete projecten kunnen worden vergund [zie arrest van 27 oktober 2016, ██████████ e.a. (C-290/15, EU:C:2016:816, punt 50)]. Advocaat-generaal Campos Sánchez-Bordona knoopt bij deze rechtspraak aan in zijn conclusie in de zaak A e.a. (Windturbines in Aalter en Nevele), C-24/19, EU:C:2020:143, punt 93), waar hij beklemtoont dat de in die zaak aan de orde zijnde Vlaamse regelgeving

gedetailleerde voorschriften bevat inzake een aantal gevoelige kwesties zoals geluid, slagschaduw, veiligheid en aard van de windturbines. In het licht hiervan is de verwijzende rechter van oordeel dat het niet volstaat dat een plan of programma – bijvoorbeeld – een zodanig brede werkingssfeer heeft dat het (toevallig) ook „in bijlagen I en II bij richtlijn 2011/92/EU genoemde projecten” omvat, zonder die projecten daadwerkelijk te beogen of de vergunning ervan doelgericht te regelen.

- 18 Indien een verband met een project noodzakelijk is, dan vormt het LSG-besluit geen kader voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor projecten vermeld in de bijlagen I en II bij de MEB-richtlijn. Dit volgt alleen al uit het beschermingsdoel van het LSG-besluit. Bovendien bevat het besluit ook geen specifieke regelingen voor de vergunning van projecten als bedoeld in de bijlagen I en II bij de MEB-richtlijn. Een dergelijk landschapsbeschermingsbesluit regelt niet de toekenning van vergunningen voor projecten, maar beoogt in de eerste plaats het voorkomen van projecten of op zijn minst de uitvoering ervan met inachtneming van natuurbeschermingseisen.

Tweede vraag

- 19 De tweede vraag heeft betrekking op de verdere voorwaarde in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn volgens welke de plannen en programma's moeten worden voorbereid met betrekking tot landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening of grondgebruik. De verwijzende rechter betwijfelt of dat in casu het geval is, aangezien het LSG-besluit met het oog op natuurbescherming en landschapsverzorging is voorbereid en dus niet voor één van de voornoemde sectoren.
- 20 Gelet op overweging 10 van de SMB-richtlijn wordt met de sectorale afbakening in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn ervan uitgegaan dat plannen die voor de genoemde sectoren worden voorbereid, doorgaans aanzienlijke milieueffecten hebben en bijgevolg als regel aan een strategische milieubeoordeling dienen te worden onderworpen. Dit impliceert dat het plan of programma eenduidig bij één van de genoemde sectoren kan worden ingedeeld. In dat verband heet het in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn dat het plan of programma met betrekking tot één van de genoemde sectoren moet worden „voorbereid”, dat wil zeggen specifiek en doelgericht voor die sector moet zijn ontwikkeld. Deze bevinding vindt steun in artikel 5 van de SMB-richtlijn, volgens hetwelk in het milieurapport onder meer de mogelijke aanzienlijke milieueffecten van de uitvoering van het plan of programma, alsmede van redelijke alternatieven, worden bepaald, beschreven en beoordeeld (lid 1), alsook informatie wordt verschaft over de fase van het besluitvormingsproces waarin het plan of programma zich bevindt (lid 2). Deze vereisten zijn toegesneden op plannen en programma's voor de sectoren als genoemd in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn, maar passen niet bij een bestuurlijk besluit met het oog op natuurbescherming en landschapsverzorging. In het licht daarvan is het logisch dat

de sectoren natuurbescherming en landschapsverzorging niet zijn genoemd in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn.

- 21 Het vereiste dat plannen en programma's voor een bepaalde sector worden „voorbereid”, is tot op heden weinig aan bod gekomen in de rechtspraak van het Hof [zie bijvoorbeeld arrest van 12 juni 2019, CFE (C-43/18, EU:C:2019:483, punten 61 en 62); zie ook arrest van 7 juni 2018, Inter-Environnement Bruxelles e.a. (C-671/16, EU:C:2018:403, punten 43 en 44, met betrekking tot ruimtelijke ordening en grondgebruik)]. Tegen deze achtergrond acht de verwijzende rechter het noodzakelijk dat het Hof verduidelijkt of het begrip „voorbereiding” impliceert dat de plannen en programma's specifiek en doelgericht worden ontwikkeld voor één van de sectoren als genoemd in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn, of dat het volstaat dat de plannen en programma's daadwerkelijk gevolgen hebben voor de genoemde sectoren (in casu: landbouw, bosbouw, grondgebruik), ook al werden ze voorbereid voor andere sectoren die niet in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn zijn genoemd (in casu: natuurbescherming en landschapsverzorging). Het antwoord op deze vraag is van bijzonder belang, aangezien de „voorbereiding” voor een welbepaalde sector plannen en programma's in de zin van artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn afbakt van die bedoeld in artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn.

Derde vraag

- 22 De derde vraag betreft de uitlegging van artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn. Deze vraag hoeft alleen te worden beantwoord indien het Hof oordeelt dat sprake moet zijn van een concreet verband tussen het plan of programma en de in de bijlagen I en II bij de MEB-richtlijn genoemde projecten (eerste vraag) of bevestigt dat sprake moet zijn van een specifieke en doelgerichte voorbereiding voor één van de sectoren als genoemd in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn (tweede vraag). In dat geval moet immers ervan worden uitgegaan dat het LSG-besluit niet op grond van artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn had moeten worden onderworpen aan een strategische milieubeoordeling.
- 23 Overeenkomstig artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn bepalen de lidstaten op grond van artikel 3, lid 5, van de SMB-richtlijn of andere dan de in artikel 3, lid 2, van de SMB-richtlijn bedoelde plannen en programma's, die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor projecten, aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben. Volgens de rechtspraak van het Hof moet het in artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn bepaalde criterium dat plannen en programma's „het kader vormen” voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor projecten, op dezelfde wijze worden uitgelegd als het in artikel 3, lid 2, onder a), van de SMB-richtlijn gehanteerde criterium [zie arrest van 12 juni 2019, CFE (C-43/18, EU:C:2019:483, punt 60)]. Bijgevolg rijzen de met de eerste prejudiciële vraag opgeworpen vragen ook in verband met artikel 3, lid 4, van de SMB-richtlijn. Gelet op de bovenstaande overwegingen moet bijgevolg ook hier sprake zijn van een concreet verband tussen de plannen en programma's en de „projecten” waarvoor het kader wordt gevormd. Bij gebreke

van een dergelijk verband zouden er – afgezien van plannen en programma's die alleen voorwaarden bevatten voor niet-vergunningsplichtige projecten [arrest van 12 juni 2019, CFE (C-43/18, EU:C:2019:483, punt 65)] – immers uiteindelijk geen plannen en programma's zijn die niet binnen de werkingssfeer van de SMB-richtlijn vallen, hetgeen in strijd is met overweging 11 van de SMB-richtlijn.

- 24 Met de derde prejudiciële vraag wenst de verwijzende rechter dan ook te vernemen hoe concreet het verband moet zijn tussen de plannen en programma's en de „projecten” waarvoor het kader wordt gevormd.